

Spółeczno-kulturowy wymiar płci – identyfikacja i rola płciowa

Cechy osobowości oraz repertuar zachowań przypisywanych mężczyznom i kobietom są ściśle związane z pojęciami identyfikacji płciowej i właściwej jej roli płciowej, ujawniającymi się w poczuciu przynależności jednostki do płci męskiej lub żeńskiej.

Identyfikacja płciowa definiowana jest jako identyfikacja, w wyniku której kształtuje się psychiczne poczucie przynależności do jednej z płci i następuje podjęcie określonej roli płciowej – żeńskiej lub męskiej. Identyfikacja płciowa znajduje odzwierciedlenie w osobowości każdej jednostki. Obok osób wyrażających postawę całkowicie kobiecą lub całkowicie męską, wyróżnia się także takie, które przybierają cechy właściwe obu płciom, w zależności od sytuacji, w jakiej się znajdują.

Identyfikacja płciowa zależy zarówno od czynników biologicznych, jak i społecznych. Wpływ otoczenia na świadomość płciową jednostki oraz konkretny wyraz tej świadomości w postaci podejmowanej roli płciowej – w kształcie akceptowanym kulturowo – ma ogromne znaczenie. Podział na mężczyzn i kobiety znają wszystkie kultury, które istnieją, lecz w każdej z nich repertuary zachowań obu płci mogą przyjmować nieco odmienną charakterystykę. Dla wszystkich jednak kultur wspólne jest biologiczne podłoże różnicowań płciowych. Należy jednak zastrzec, że wyodrębnianie kobiet i mężczyzn na podstawie odrębności budowy oraz zachowania jest istotne głównie dla potrzeb statystyki. To znaczy, że mogą się zdarzyć, i nierzadko się zdarzają, osoby, u których z różnym natężeniem i częstotliwością występują cechy obu płci – są to osoby androgyniczne.

Identyfikacja płciowa wyraża się poprzez sposób osobistego przeżywania, odczuwania i doświadczania realizowanej na co dzień roli płciowej. Na identyfikację składa się zespół wszystkich możliwych wariantów zachowania danego człowieka, wynikających z pełnienia określonej roli płciowej oraz z psychicznego poczucia przynależności do tej, a nie innej płci. Ten zespół tworzy ostatecznie specyficzną w zakresie płci całość, indywidualną dla każdej jednostki. Kryterium, jakie stosuje człowiek w procesie własnej identyfikacji płciowej, wywodzi się raczej z zasady skuteczności: przyjęcie przez niego tych, a nie innych mechanizmów identyfikacyjnych zależy od jego własnej sytuacji płciowej, którą zamierza budować, i od celów jakie zamierza osiągnąć.

Z kolei pod pojęciem roli płciowej kryje się wszystko to, co dana osoba mówi lub robi, aby pokazać sobie oraz innym w jakim stopniu jest mężczyzną lub kobietą, bądź – do jakiego stopnia nie daje się wpisać w podstawowy schemat żadnej płci, ze względu na odczuwaną ambiwalencję płciową. Odmienność męskiej i żeńskiej roli płciowej wyznacza inny w każdym przypadku rodzaj dyspozycji płciowej, związany z różnicami natury biologicznej. Przy czym najistotniejsze jest, iż czynniki natury biologicznej nie określają człowieka na tyle silnie, aby determinować ostatecznie zachowania każdej z płci. Można mówić o skłonności do pewnego typu zachowań, a nie o konieczności ich wystąpienia.

Rola płciowa określa tę część identyfikacji płciowej, którą człowiek prezentuje w życiu codziennym i zarazem należy ona do repertuaru zachowań uznawanych przez społeczeństwo za właściwe dla jednej lub drugiej płci. Czyli rola płciowa to społeczna ekspresja właściwej człowiekowi identyfikacji płciowej.

Pojęcie roli płciowej jako rodzaju roli społecznej odnosi się do jednego z czynników organizacji życia społecznego. Wykształcenie się ról społecznych, łączonych z przynależnością do płci męskiej albo żeńskiej, w znacznym stopniu związane było ze specyficznymi odmiennościami natury biologicznej. Tak

jakby sama biologia wyznaczała, czym w ludzkiej społeczności powinni zajmować się mężczyźni, a czym kobiety. Dopiero w ciągu kilku ostatnich stuleci znaczenie zróżnicowania biologicznego obu płci, rozpatrywane pod kątem podejmowania odpowiednich ról społecznych, utraciło swą ostrość wskutek postępu wiedzy w ogóle, a postępu technicznego w szczególności. Przedtem jednak podział obowiązków społecznych wynikał logicznie z czysto fizycznych różnicowań.

Tradycyjnie przyjmuje się, że rola to kulturowo określony przepis, wyrażający sumę społecznych oczekiwań kierowanych pod adresem osoby, zajmującej określone miejsce w strukturze społecznej.

Według innej definicji, rola społeczna jest systemem normatywnych stosunków między jednostką i częścią jej środowiska społecznego, które ustanawia „stan socjalny”, czyli zespół praw oraz „funkcję społeczną”, czyli zespół obowiązków osoby. Realizacja tych praw i obowiązków jest właśnie pełnieniem roli, wynikającej z dobrowolnej lub wymuszonej przynależności jednostki do grup, czy innego typu zbiorowości społecznych. Pełnienie dobrowolnie lub pod przymusem przyjętych przez jednostkę ról ma podstawowe znaczenie dla niej samej i dla społeczeństwa. Długoletnie, tygodniowe, a nawet całe życie człowieka można analizować jako wypełnianie splotu najrozmaitszych ról, które częściowo wykonuje równolegle, a częściowo w odpowiedniej kolejności i hierarchii. Od jakości i zakresu realizacji ról zależy funkcjonowanie społeczeństwa, jego gospodarki, administracji, kultury. Od osobowościowych czynników każdego człowieka, w tym głównie od jego różnorodnych ról, zależy stopień realizacji celów jednostkowych.

Jeśli przepisy ról są jasno sformułowane, dostosowane do możliwości osoby oraz niekonfliktowe, to ich znajomość pozwala na szybką orientację w rzeczywistości społecznej, ułatwia zachowania oraz sprzyja rozwijaniu tych cech osobowości, które mogą być podstawą realizowanych ról.

Pełnione role kreują tożsamość człowieka, gdyż zakreślając obszary jego aktywności stają się źródłem doświadczeń i samowiedzy. Zdobywanie tożsamości jest w istocie bardzo złożone, gdyż człowiek określa się poprzez podobieństwo do jednych i różnice wobec innych. Małe dziecko odróżnia swoją tożsamość płciową poprzez dyferencjację z przedstawicielami płci przeciwnej w nie mniejszym stopniu, niż przez identyfikację z osobami tej samej płci.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.